

A MODERN MOZGALOM HAJNALÁN: A BUDAPESTI SZENT ISTVÁN PARK KERTMŰVÉSZETI ELEMZÉSE

AT THE DAWN OF THE MODERN MOVEMENT: A HISTORICAL ANALYSIS OF THE SZENT ISTVÁN PARK IN BUDAPEST

SZERZŐ/BY: TAKÁCS KATALIN,
KUBIK EMESE, ALMÁSI BALÁZS

[HTTPS://DOI.ORG/
10.36249/60.2](https://doi.org/10.36249/60.2)

*Kulcsszavak: korai modern
kertépítéssel, Szent István park,
közpark elemzés, Ráde Károly*

BEVEZETÉS

A Szent István park Budapest és hazánk egyik egyedülálló kora-modern kertművészeti alkotása, s mint ilyen fővárosunk egyik különleges értéke. A park környezetének modernista építészete az utóbbi években egyre erőteljesebb figyelem irányult, köszönhetően számos kezdeményezésnek, mint többek között a Bauhaus 100 rendezvény sorozata is. Azonban maga a park, mint látens entitás, eddig nem tudott értékekhez méltó módon megjelenni a köztudatban, holott közvetlen környezetével, Újlipótváros modernista beépítésével rendkívül szoros városépítészeti kapcsolatban áll. Kétrészes kertépítéssel-elméleti tanulmányunkkal e hiást szeretnénk betölteni, méghozzá az első részben a Szent István park

fejlődéstörténetének kertépítéssel-kritikai elemzésével, majd egy második önálló tanulmányban a park fennmaradt értékeinek feltárásával és értékörző fejlesztési lehetőségeinek bemutatásával.

Célunk, hogy a park megismerését és értelmezését segítő fejlődéstörténeti áttekintést nyújtva tudatosítsuk annak építőművészeti-városépítészeti értékeit. Ehhez feltárjuk, hogy az egyes építési korszakok beavatkozásai milyen hatással voltak a parkra, mint kertművészeti alkotásra, a kialakításakor megfogalmazott koncepciótól kezdve a térszerkezeten, stíluson át a kompozíciós egységig és anyaghasználatig. Szándékaink szerint értékelésünkkel a park építőművészeti jelentősége a hazai szakmai közéletben is helyére kerülhet. Egy összegítő értékleltár alapján olyan értékörző, értékalapú fejlesztési-megújítási lehetőségre hívjuk fel a figyelmet, amely helyreállíthatja a park eredeti kertépítészeti térstruktúráját, miközben - a park belső hierarchiáját és működését szem előtt tartva - lehetőség szerint minél több, a

park fejlődéstörténetéhez szervesen hozzátartozó elem vagy elemcsoport megőrzését vagy újra definiálását segíthetjük.

A kétrészes cikkben az alábbi módszertant követjük: az első részben szakirodalmi és történeti forráskutatások alapján ismertetjük a park, mint történeti közpark kialakulását, illetve leíró jelleggel bemutatjuk a park építészeti térstruktúráját, funkcióit, egyes épített elemeit és építőművészeti-kertművészeti jelentőségét. A második részben ismertetjük a 2. világháború utáni korszak jelentősebb parkátalakításainak fejlődéstörténetét, illetve térszerkezeti elemzés keretében vizsgáljuk az egyes építészeti korszakokban kialakított élő és élettelen elemeket és a térszerkezeti módosításokat. A park szerkezetét funkcionális rendszerként is elemezve ismertetjük, hogy napjainkban mely elemek szolgálják az egykori kialakítás idealizált térbeli és működési törvényszerűségeit, illetve melyek dolgoznak ennek ellenében. Végül megállapítjuk, hogy az utólagosan létesített, stílusidegen elemek

*Keywords: early modern garden
architecture, Szent István Park,
public park analysis, Károly Ráde*

INTRODUCTION

The *Szent István Park* is one of the emblematic early modern gardens of Budapest in Hungary, and as such, it is one of the fairly known treasures of our capital. The modernist architecture of the park's surroundings has received increasing attention in recent years, thanks to a number of initiatives, including the Bauhaus 100 series of events. However, the park itself, as a latent entity, has not yet been able to gain the visibility it deserves, even though it is closely linked to its immediate surroundings, the modernist development of Újlipótváros. We would like to fill this gap with our two-part study on the history of this garden ensemble, in the first part with an analysis of the early development history of the Szent István Park, and in a second part with an exploration of the park's remaining values and a presentation of its potentials for a value-based development.

Our aim is to raise awareness of the park's landscape architectural and urbanistic values by providing a historical overview of its development, which will help us to understand and appreciate it. To achieve this, we will explore the impact of the interventions of the different construction periods on the park, from the original concept design, through the spatial structure and garden styles, to the compositional unity and the use of materials. Our intention is to help recognizing the park's landscape architectural significance in the professional community, thanks to an objective evaluation. On the basis of a summarised inventory of values, we will draw attention to a value-based and preservative development and renovation possibilities

that can restore the park's original landscape structure. Meanwhile, bearing in mind the internal hierarchy and complex functions of the park, we aim helping to preserve or redefine as many structural elements as possible that are integral to the park's developmental history.

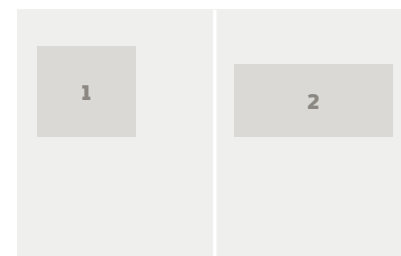
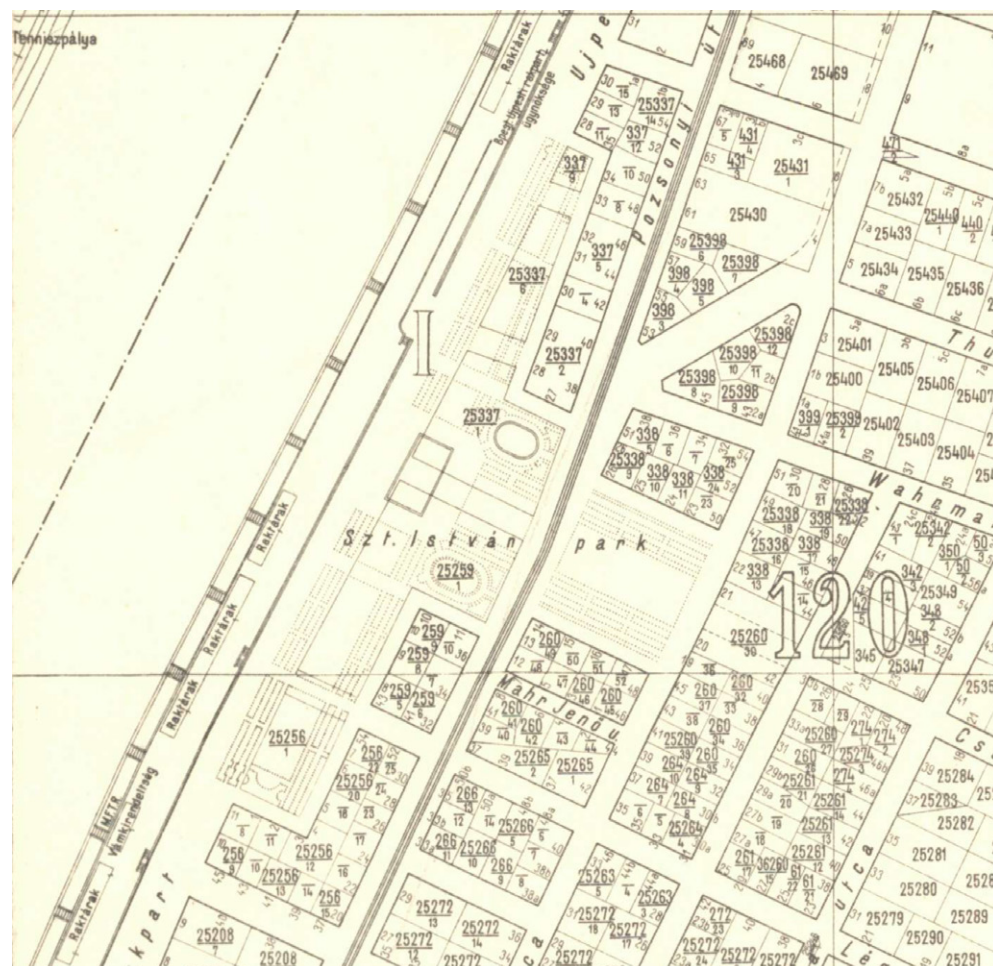
The two-part article follows the following methodology: in the first part, on the basis of historical research we describe the early development of the public park as a historic entity, and we describe its spatial structure, functions and certain built elements: Moreover we introduce the park's garden architectural and artistic values around the contemporary times of its creation. In the second part, we describe the further development history of the post-World War II period, and explain the park's alterations by providing a spatial structure analysis on the living and built elements of each construction period. We also analyse the structure of the park as a functional system, describing those elements that are still serving the 'idealised' spatial and functional rules of the original design concept, and those which work against it. Finally, taking into account the contemporary aspects of public use, we will outline how some of the stylistically inappropriate elements that were subsequently created in the park can be modified in such a way that the historical spatial structure and the former style of the park may be restored.

URBAN DEVELOPMENT HISTORY AND THE CONTEXT OF CREATION OF THE PUBLIC PARK

For many urbanistic and historical reasons, the circumstances of the creation of the Szent István Park are inseparable from the development of the Újlipótváros (formerly known as Szent István) neighbourhood. In the early 19th century, the area was still a suburb, but

the settlement of the peri-urban areas took place in parallel with the regulation of the Danube River and the establishment of industries in the area. However, until the end of the 19th century, this sandy and flat area of Pest was still a suburban district with a rural atmosphere and diverse character, presenting only a few residential buildings scattered among the industrial buildings behind a row of luxury apartment blocks facing the boulevard. The intention to create an orthogonal urban structure for this area, as to be developed with regular blocks and standardised plot sizes, was already clear from the town planning plans of the early 19th century [1], and is reflected in the later plans commissioned by the *Fővárosi Közmunkák Tanácsa* [Council of Metropolitan Public Works, Budapest]. The construction works on the northern section of the Great Boulevard – called nowadays Szent István Boulevard – built in the 1880s, lasted until 1906, and the public use of this new main road marked the real beginning of the development in the neighbouring northern districts [2].

During the so-called Bárczy mayora from the turn of the 19-20th century to the First World War, the relocation of the factories from Újlipótváros neighbourhood was completed [3], and the area was connected to the water supply, gas and electricity infrastructure networks. In 1908 and 1909, tax exemptions for a limited time period were granted to investors who had to complete their construction work by a predetermined deadline. This led to a boost in construction: magnates, companies and joint stock companies invested in empty building plots. Most of the construction work of the period took place between 1910 and 1912 [4], and by the beginning of the First World War the actually existing urban tissue had been established. By the early 1920s, the perception of the district had changed, and the development of the area was again under revision, with the desire to

1. ábra/Fig. 1: Lipótváros és a Szent István park az 1937-es fővárosi közigazgatási térkép sorozaton / Újlipótváros and the Szent István park on a cadastral map of Budapest, 1937 (FORRÁS: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS TERÜLETÉNEK ÁTNÉZETI TÉRKÉPE. 1:5000, 1937. BUDAPEST FŐVÁROS LEVÉLTÁRA, JELZET: BFL XV.16.E.251/77. ONLINE ELÉRÉS: [HTTPS://MAPS.ARCANUM.COM/HU/MAP/BUDAPEST-1937/](https://maps.arcanum.com/hu/map/budapest-1937/) / SOURCE: BUDAPEST BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS TERÜLETÉNEK ÁTNÉZETI TÉRKÉPE. 1:5000, 1937. BUDAPEST CITY ARCHIVES, BFL XV.16.E.251/77. ONLINE ACCESS: [HTTPS://MAPS.ARCANUM.COM/HU/MAP/BUDAPEST-1937/](https://maps.arcanum.com/hu/map/budapest-1937/))

2. ábra/Fig. 2: A Pozsonyi út 38. szám alatti ház bejárati kapuja és a Szent István park déli melléktere ovális medencével. Formanyelvi összhang az építészeti és tájépítészeti alkotások között / Entrance gate of

Pozsonyi Street 38 and the southern area of Szent István Park with an oval pool. A harmony of forms with similar stylistic attitudes (BAL OLDALI KÉP FORRÁSA: FSZEK, BUDAPEST GYŰJTEMÉNY, LETLÁRI SZÁM: 030153, KÉP KÉSZÍTŐJE: KOZELKA TIVADAR, DÁTUM: [1936] - HUNGART © 2021; JOBB OLDALI KÉP FORRÁSA: FSZEK, BUDAPEST GYŰJTEMÉNY, LETLÁRI SZÁM: 022774, KÉP KÉSZÍTŐJE: ISMERETLEN, DÁTUM: [1940] / LEFT IMAGE: FSZEK, BUDAPEST COLLECTION, ID N°: 030153; PHOTOGRAPHER: TIVADAR KOZELKA; DATE: [1936] - HUNGART © 2021; RIGHT IMAGE: FSZEK, BUDAPEST COLLECTION, ID N°: 022774; PHOTOGRAPHER: UNKNOWN; DATE: [1940])

miképp módosíthatók úgy, hogy napjaink használati szempontjait figyelembe véve helyreállítható legyen a park ideális történelmi térszerkezete és egykori karakteres stílusa, formavilága.

VÁROSFEJLŐDÉSI ELŐZMÉNYEK ÉS A PARK KIALAKULÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI

A Szent István park kialakításának körülményei városszerkezeti és építéstörténelmi okokból elválaszthatatlanok a mai Újlipótváros (korábbi nevén Szent István város) fejlődésétől. A 19. század elején még külvárosnak számító területen a Duna szabályozásával és az ipar megtelepedésével párhuzamosan került sor a városrészi területek betelepülésére. Ugyanakkor a Pesti-síkság e homokos területe egészen a 19. század végéig még falusias hangulatú, igen változatos külvárosi negyed volt, a körülrta néző luxus bérpalotákból álló házsor mögött elsősorban csak egy-egy lakóház állt az

ipari épületek között. A fejlesztésre váró terület ortogonális városszerkezeti rendszerének kialakítási szándéka, a szabályos tömbök és egységesített telekméretek kijelölése már a 19. század eleji városrendezési terveken egyértelmű volt [1], mindezt a későbbi Fővárosi Közmunkák Tanácsa által készített tervek is tükrözik. Az 1880-as években kiépülő Nagykörút északi, mai Szent István körüti szakaszának építési munkálatai 1906-ig eltartottak, így az új közlekedési főútvonal megnyitásával vette kezdetét a szomszédos, északi városrészek valódi kiépülése és fejlődése [2].

A századfordulótól az első világháborúig tartó ún. Bárczy-féle főpolgármesteri korszakban valósult meg az iparvágányok, üzemek kitelepítése a városnegyedből [3], s ekkor kapcsolódott be Újlipótváros a vízvezeték-, csatorna-, gáz- és villamosenergia-hálózatba is. 1908-ban és 1909-ben meghatározott ideig tartó adómentességet biztosítottak azoknak a befektetőknek, akik az előre megszabott határidőig befejezik

continue the construction of residential buildings along the Danube until the bay of Újlipótváros. However, due to the economic crisis and inflation following the First World War, construction work only began in 1923, involving the rehabilitation of dilapidated industrial sites and warehouses. As the process was difficult to begin, tax deduction was again offered to investors [5]. The residential construction initiatives of the second half of the 1920s urged the rethinking of the urban pattern in the undeveloped areas, their future evolution and the creation of a new recreational green space and a public park.

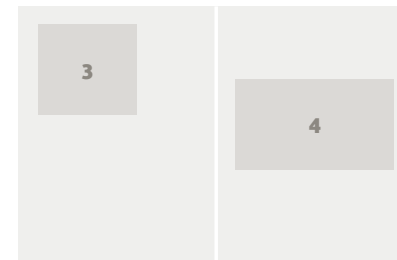
Thanks to an inventory of green spaces published in 1929 by Károly Ráde, the director of the capital's gardening company, we have some knowledge about the conscious planting of trees allées in the public spaces before the park was established. In his book, Ráde writes about alleys in Kárpát street (*Acer negundo*), on Pozsonyi Road (*Sophora japonica*) and on Újpest quay (*Robinia*

pseudoacacia 'Bessoniana') [6]. The initiatives to create this public park are attributed to several individuals. Róbert Scheuer, local councillor and president of the Lipótváros Casino, had lobbied Iván Rakovszky, president of the Council of Metropolitan Public Works [7]. Finally, in 1928, the president of the council formally proposed the regulation of the area and the creation of a promenade and park along the Danube, instead of further residential development. There were several debates about the appropriateness of placing the park on the waterfront. Some experts argued that the idea would be suitable from an urban point of view, but being as an area intensively developed through high buildings, it might require a larger, central square, while the urban density could be counterbalanced by green spaces in some other places further away from the Danube. Luckily two important arguments were put forward in favour of a riverside park. Firstly, the vast, contiguous area along the Danube was already essentially

az építkezéseiket: ennek hatására nagy lendülettel megindultak az építkezések: mágnások, vállalatok, részvénytársaságok fektettek be az üres építési telkekbe. A korszak építkezéseinek zöme 1910 és 1912 között zajlott [4], így az első világháború elejéig kialakultak a jelenlegi beépítés keretei. Az 1920-as évekre átalakult a városrész megítélése, újra elkezdtek foglalkozni Újlipótváros területének fejlesztésével, folytatni szerették volna a Duna menti villa- és palotasort egészen az újpesti öböl. Ugyanakkor az első világháborút követő gazdasági válság és infláció miatt csak 1923-ban kezdődtek meg az építkezések, amelyet első körben a leromlott állapotú ipartelepek, raktárak felszámolása jelentett. Mivel nehezen indult el a folyamat, újból adókedvezményekkel ösztönözték a befektetőket [5]. Az 1920-as évek második felének építkezési kezdeményezései sürgettek a még beépítetlen területek építési rendjének újragondolását, tovább fejlesztését és egy új, egybefüggő rekreációs zöldfelület, közpark létesítését.

Ráde Károly, a székesfőváros kertészeti igazgatója által 1929-ben publikált zöldfelületi összeírásnak köszönhetően a környék több közterületi fasorának tudatos telepítéséről van tudomásunk még a park létesítése előtti időkből. Munkájában többek közt ír fasorról a Kárpát utcában (*Acer negundo*), a Pozsonyi úton (*Sophora japonica*), illetve az Újpesti rakparton (*Robinia pseudoacacia* 'Bessoniana') [6]. A park létesítésének kezdeményezését több személy nevéhez kötik. Scheuer Róbert helyi képviselő, a Lipótvárosi Kaszinó elnöke lobbizott a park létesítéséért Rakovszky Ivánnál, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa elnökénél [7]. Végül 1928-ban a tanácselnök indítványozta hivatalosan a terület szabályozását és a további beépítések helyett egy Duna parti sétány és park létesítését. Több vita is volt arról, hogy helyes-e a park vízpart menti elhelyezése. Sokan úgy vélték, hogy városképi szempontból szerencsésebb, de a magas beépítésű városrész lehet, hogy egy nagyobb, központi teret kívánna,

3. ábra/Fig. 3: A Szent István park légi felvételen az 1940-es években / An aerial view of Szent István Park in the 1940s (FORRÁS: A MAGYAR KIRÁLYI HONVÉD LÉGIERŐ FELVÉTELE. KÉPSZÁM: 109059. DÁTUM: 1944. A FORTEPAN ONLINE ADATBÁZISA NYOMÁN: HTTPS://FORTEPAN.HU/HU/PHOTOS/?ID=109059 / SOURCE: PHOTO OF THE HUNGARIAN ROYAL AIR FORCE.

4. ábra/Fig. 4: A Szent István park kertépítészeti kialakítása az 1930-40-es években. A helyszínrajz – az eredeti terv hiányában – az 1944-es légi felvétel és korabeli fényképek azonosítása alapján készült /

RECORD N°: 109059. DATE: 1944. ONLINE ACCESS AT THE FORTEPAN DATABASE: HTTPS://FORTEPAN.HU/HU/PHOTOS/?ID=109059

The landscape architectural layout of the Szent István Park in the 1930-1940s. Due to the absence of the original plan, this analytical site plan is based on the aerial photograph of 1944 and the identification of other contemporary photographs (KÉP FORRÁSA: SZERZŐK ÁBRÁJA / SOURCE OF IMAGE: ILLUSTRATION BY THE AUTHORS)

public property, unlike the inner parts of the city, where many of the plots had already been privately invested. The other and perhaps more important reason was that Budapest had not previously had such a promenade and park along the river banks, forgetting or even resigning this excellent natural context for public developments [8].

Taking these aspects into account, the Council of Metropolitan Public Works prepared a draft regulation from 1928 onwards, in which they prescribed the creation of a more than three hectare

large public park, located in this newly developed area of the city, poor in green spaces [9]. Finally, in 1929, preparation works begun for creating the park, designed by Károly Ráde [10]: the site of the former parquet factory (Neuschloss Padolat) here was cleared and afforded in 1930, with the funding of the Metropolitan Council. By the autumn of 1931, the main landscaping and planting works of the park was completed, and also the rows of trimmed hedges between Újpest's quay and Pozsonyi street had been planted, just as the

lime trees on the river side [11]. It is also from this period that the mulberry hedge, which has become an emblematic dendrological value of the park, and still exists partly today, was planted. In fact, by the time the new urban plan for the area was officially adopted in 1933, the park already existed in all of its extents, resulting a rare urban planning situation: the placement of the buildings around the public park was adapted to this open space, and not vice versa. (Fig. 1)

The northern part of the downtown at the left side of the Danube was also

5. ábra/Fig. 5:
A park mellék-
tengelyét jelentő
hosszanti sétány
nézete dél felől,
illetve a nyírt
sövényekkel
kialakított pihenő
részlete /

View from the south of
the longitudinal
promenade that forms
the minor axis of the
park, and detail of
resting area
(BAL OLDALI KÉP
FORRÁSA: FORTEPAN /
VÁRKONYI BENEDEK,

LELTÁRI SZÁM: 31467,
DÁTUM: 1939; JOBB
OLDALI KÉP FORRÁSA:
FSZEK, BUDAPEST
GYŰJTEMÉNY, LELTÁRI
SZÁM: ANO16394,
DÁTUM: [É.N.] / LEFT
IMAGE: FORTEPAN /
BENEDEK,
VÁRKONYI, ID N°: 31467,

DATE: 1939; RIGHT IMAGE:
FSZEK, BUDAPEST COLLECTION, ID
N°: ANO16394, DATE: [S.A.]

míg a Dunától távolabb, a városszövetben „zölddel” lazítani lehetne a beépítés sűrűségét. Két fontos érv merült fel a folyóparti park mellett. Az egyik, hogy a Duna-parti összefüggő, hatalmas terület már alapvetően köztulajdon volt, ellentétben a városrész belsőbb területeivel, ahol a telkek itt-ott már beépültek. A másik indok – ami talán még jelentősebb –, hogy a fővárosban ezelőtt még nem létesült part menti sétány, megfelelően vagy éppen lemondva a víz és a park kitűnő, együttes természeti adottságairól [8].

E szempontokat figyelembe véve a Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1928-tól kezdve előkészített egy szabályozási tervezetet, amelyben előírta, hogy ebben a zöldterületekben nem éppen bővelkedő városrészben egy több mint három hektáros park létesüljön [9]. Végül 1929-ben elkezdték a Ráde Károly által tervezett park [10] építési előkészületeit: az egykori Neuschloss-féle Padolat (parketta) gyár helyén 1930-ban a terület rendezését és fásítását is elvégezték a Fővá-

rosi Közmunkák Tanácsa finanszírozásában. 1931 őszére elkészült a park kertépítészeti kialakítása és növénykiültetése, ekkorra az Újpesti rakpart - Pozsonyi út közötti területen a nyírott sövény sorokat, illetve a rakparti oldalon a hársfasorokat is eltelepítették [11]. Ebből az időszakból származik a park fontos dendrológiai értékét adó, részben ma is meglévő eperfa sövénye, mely a park védjegyévé vált. Valójában mire a terület új rendezési tervét hivatalosan elfogadták 1933-ban, a park egésze már létezett, egy ritka városépítési helyzetet eredményezve: a park környezetében az épületek elhelyezkedése igazodik a közparkhoz, és nem fordítva. (1. ábra)

A Duna menti pesti belváros északi része az 1933-ban elfogadott rendezési terv alapján épült ki, amelyet a Fővárosi Közmunkák Tanácsa készített [12]. A terület szabályozásával az volt a cél, hogy egy új típusú, nagyvárosias, keresetömb-beépítés alakuljon ki. Mindezt kötelező érvényű és szigorú előírásokkal úgy tudták szabályozni, hogy a folyóra

merőleges, derékszögű, hálós városszerkezet alakuljon ki, ugyanakkor szabad teret hagytak az akkoriban kortársnak számító, korai modern építészeti stílus és szellemiség kibontakozásának [13]. A park és a környező modernista építészeti alkotások így hasonló elvek alapján és rokon formakincsből építkeztek, amely tovább erősítette az egységes építőművészeti karaktert. (2. ábra)

A PARK TÉRSZERKEZETÉNEK ÉS SZERKEZETI ELEMEINEK JELELMZÉSE A LÉTESÍTÉSTŐL AZ 1950-ES ÉVEK ELEJÉIG

A Szent István park a hazai közparkok korai modern stílusú, a geometrikus téralkotási elvek alapján kialakított architektónikus típusú alkotások egy jellegzetes hazai példája. A stílusirányzatról Morbitzer Dezső 1933-ban így ír: „az újban létesített parkok a célszerű és leegyszerűsített építészeti stílushoz simulva, modern francia kertépítési irányzatnak

built on the basis of the above mentioned urban plan adopted by the Council [12] in 1933, where the aim of the regulation was to create a new type of metropolitan block development. This could have been regulated by binding and strict rules in such a way as to create rectangular blocs in the urban tissue, perpendicular to the river, while at the same time giving opportunities for the enhancement of contemporary, early modern architectural style and spirit [13]. The park and the surrounding modernist architecture were thus built on similar principles and used a corresponding formal vocabulary, which further reinforced the unique architectural character. (Fig. 2)

CHARACTERISATION OF THE PARK'S SPATIAL STRUCTURE AND PRESENTATION OF STRUCTURAL ELEMENTS FROM THE CREATION TO THE EARLY 1950S

The Szent István Park is a classic example of the early modern garden style of public parks in Hungary, with an architectural character type based on geometric design principles. In 1933, Dezső Morbitzer wrote about the style as follows: “the more recently established parks are examples of modern French garden architecture, in the mood of an expedient and simplified architecture trend, where appropriate pathways and harmonious, but rather geometric lines – usually functioning as main axes in a symmetrical plan – are the dominant features in the design concept” [14]. The style can be described by the following formal and conceptual aspect: main stylistic character is the regular and geometric spatial

structure, supplemented by the early modernist simplicity of the 1930s. This is clearly manifested in the conscious design tools such as orthogonal and geometric lines, strong formal visibility and longitudinal spatial structure, axial symmetry, vast or rhythmically divided but homogeneously covered surfaces, transversal views along perpendicular axes and a structural hierarchy defining the whole ensemble.

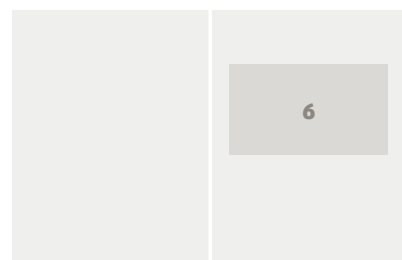
The park's design concept therefore follows the modernist, so called *architectonic garden* style [15], based on the use of geometrical – rectangular, trapezoidal, oval, semi-circular, etc. – forms in a conscious garden design layout. The plan of the park resembles the shape of a letter 'T', with two perpendicular – major and minor – axes of almost equal length, similar in their design concept and strongly symmetrical. At the junction of the two axes, a rectangular water feature – a shallow ornamental pool – forms the centre of gravity. The whole arrangement of the site is determined by the longitudinal geometric spaces along the three axes originating from the ornamental basin to the north, south and east. The east-west axis of the park, with the Danube's sight in the background, can be treated as the main axis of the ensemble, while the perpendicular longitudinal plane parallel to the river is the minor axis [16]. (Fig. 3)

While the spatial structure of the park is based on the geometrically arranged elements following a uniform and regular order, certain structural elements also reflect the characteristic of the neo-Baroque garden style as a historicist aspect. The geometric design of the open spaces is based on four basic structural elements:

longitudinal pedestrian pathways along the edges of the park, accompanied by tall, homogeneous *allées of lime and plane trees*; rectangular and trapezoidal *lawn parterres* in the central areas of the three axes; and *trimmed hedges and palisades* of medium to tall deciduous shrubs along the edges of the axes and walkways. Based on the structural elements, the park can be divided into five zones: the main axis perpendicular to the Danube (I); the northern (II) and southern (III) parts of the minor axis parallel to the Danube; the ornamental pool (IV) as a central focus in the axes; and the two enclosed – bosquet like – green areas (V.a, V.b) accompanying the main axis on both sides. (Fig. 4)

The contemporary modernist garden features are integrated into the landscape architectural spatial structure. In addition to the traditional public park functions of the time, such as enjoyment, relaxation, recreation and meeting-point, the new functional need for playground use also appears in the two enclosed areas: a sunken sandpit on the north side and a sunken paddling pool in the opposite side has been created. The *landscaping concept uses a reduced, minimalist set of tools, both in terms of quantity and quality*: between the geometric spatial structures, which provide a formal unity, there are only a few individual garden features, outdoor equipment or furniture, all with uniform use of materials. The simple and regular forms, the symmetrical arrangement of elements and their rhythm give the composition a sense of simplicity and unity.

In accordance with ideal rules of arrangement, the long and straight walkways extend along key spatial

6. ábra/Fig. 6:

A park geometrikus formai jellegét hangsúlyozó, hosszanti sávokban ültetett, nyírt sövények részlete / Detail of the trimmed hedges planted in longitudinal lanes to emphasise the geometric character of the park (BAL OLDALI KÉP FORRÁSA: FORTEPAN / LISSÁK TIVADAR,

LELTÁRI SZÁM: 72094, DÁTUM: 1943; JOBB OLDALI KÉP FORRÁSA: FORTEPAN / VÁRKONYI BENEDEK, LELTÁRI SZÁM: 31466, DÁTUM: 1938 / LEFT IMAGE: FORTEPAN / TIVADAR LISSÁK, ID N°: 72094, DATE: 1943; RIGHT IMAGE: FORTEPAN / BENEDEK VÁRKONYI, ID N°: 31466, DATE: 1938)

példái, ahol a célszerű útvezetés, város-szépítés, harmonikus, de inkább geometriai vonalvezetés – s általában egy vagy több tengelyre épített szimmetrikus alaprajz – a domináló vonás” [14]. Kialakítását a következő formai és koncepcionális jegyek jellemzik: legfontosabb stílusjegye a mértani-geometrikus térformálás, ugyanakkor az 1930-as évekre jellemző kora modernista letisztultság. Mindez egyértelműen megnyilvánul a következő tudatos térformálási szempontokban és eszköztárban: ortogonális mértani struktúra, erőteljes formális térbeliség és hosszanti térsorok, tengelyes szimmetria, osztatlan vagy ritmikusan osztott, ugyanakkor egybefüggő homogén felületek, az egymásra merőleges tengelyek mentén kialakított átlátások és az egész együttest meghatározó szerkezeti hierarchia.

A park teljes egésze tehát a *modern architektónikus kertművészeti stílust* követi ekkor [15], így különböző mértani-geometrikus formák – egyenes, téglalap, trapéz, ovális, félkörív stb. elemek – tudatos kertépítészeti kompozíciós alkalmazásával épült meg. A park alaprajzilag egy „T” betű formájára emlékeztet, amelyben az egymásra merőleges fő- és melléktengely közel azonos hosszú, hasonló alaprajzi felépítésű és erős szimmetria jellemzi. A két tengely találkozásánál egy négyzetes vízfelület – alacsony vízmélységű díszmedence – képez súlypontot. Az alaprajzi elrendezés kialakítását a díszmedencétől három irányba – északnak, délnek, illetve keletnek – futó tengelyek mentén a geomet-

rikus formavilágú, hosszanti terek határozták meg. A park kelet-nyugati irányú tengelyét – a dunai látványkapcsolattal a háttérben – tekinthetjük az együttes főtengetyének, míg az erre merőleges, a Dunával párhuzamos hosszanti síkot a park melléktengelyének [16]. (3. ábra)

A térszerkezet egységes mértani rendszerben tervezett, geometrikus formálású kerti térelemekből építkezik, ugyanakkor a felhasznált szerkezeti elemek a historizmus neobarokk irányzatának jellegzetességét is tükrözik. A park szabad tereinek mértani formavilágát alapvetően négyféle szerkezeti elem alkotja: a park szélein futó hosszanti *gyalogos sétányok*, amelyeket magas növésű, *homogén fasorok* – hárs és platán – kísérik; a három tengely központi területein kialakított négyzetes és trapezoid formájú, homogén *gyepes parterek*; a tengelyeket / sétányokat a széleken kísérő középmagas, vagy magas, lombhullató cserjékből kialakított *nyírt sövények, sövényfalak*. A park területe öt zónára osztható: a Dunára merőleges főtengetyre a Pozsonyi út két oldalán (I); a Dunával párhuzamos melléktengely északi (II) és déli részére (III), a díszmedencére (IV), mint központi hangsúly elemre, továbbá a főtengety a park központi részén kísérő ún. két melléktérre (V.a, V.b) Ld. 4. ábra.

Az architektónikus térszerkezetbe illetve jelennek meg a korabeli modernista funkciók. Az akkori hagyományos közparki funkciók mellett, mint a gyönyörködtetés, korzózás, találkozás, megjelenik a játszótéri funkció is a két

elements, forming a parallel and symmetric pathway system. The vertical plane and the visual boundary of the space are provided by single or double allées laying along the axes and walkways, as well as by trimmed mulberry hedge palisades of 3-3.5 m extending above the horizon and highlighting the main axis, and by lower hedges along the walkways of the minor axis. The homogenous surface of the vertically trimmed hedges is broken up by smaller niches and the repeatedly positioned benches inside them (Fig. 5), which can thus be interpreted as rhythmic decorations of the green walls. The horizontal plane is formed by the vast, contiguous lawn parters on both sides of the axes of symmetry.

The northward constricting trapezoidal shape of the minor axis creates a strong optical illusion (see Fig. 4), which is resulted by the local development – the construction of the public road network and the evolution of parcelling – of the neighbourhood in the 19th century. The two ends of this axis are emphasized by medium high palisades formed by semi-circular arches, enclosing the designed spaces for sculpture ornaments. The double lime-ally of the minor axis was planted

with a very dense tree spacing (~2.5 m), suggesting the intention for regular and frequent trimming, but this was never achieved in practice. The height of the lower – presumably privet – hedge along the walkways of the minor axis was 50-80 cm (Fig. 6), which did not blocked the view on the Danube, the Margaret Island or the Buda hill-side.

At the junction of the two axes, a slightly tapering trapezoidal water surface, as shallow ornamental pool, formed a focal point in correspondence with the concept of the pathway system. At this central space, by each of the four corners of the water basin was a metal, art-deco style grid for creeping plants, on which honeysuckles was crawling before the war (Fig. 7). The wide paved surfaces directly adjacent to the pool further enhanced the elegance of the central composition and also provided easy connection to the neighbouring garden areas. All the walkways parallel to the axes ended up here, at the central ornamental square, and the two enclosed playground areas were directly connected to it. The main central axis was highlighted by the longitudinal, high palisades of mulberries accompanying the large lawn areas with open view and by

melléktérben: egy süllyesztett homokozó az északi oldalon és egy szinten lépcsőzetesen süllyesztett lubickoló medence a déli melléktérben. A kertművészeti koncepció redukált, minimális eszközrendszerrel dolgozik, mind mennyiségi, mind minőségi szempontból: a formai egységet adó geometrikus térfalak között - egységes anyaghasználat - csak kevés önálló funkció, szabadtéri építmény, kültéri berendezés és bútorzat jelenik meg. Az egyszerű mértani formák, a szimmetrikus elemek, illetve azok ritmusa adja a kompozíció letisztultságát és egységességét.

A nyílegyenes sétányok az ideális térszervezés szabályainak megfelelően a térfalak mentén húzódnak, egymással párhuzamos rendszert alkotva. A függőleges síkot és vizuális térhatárt a tengelyek, sétányok mentén végigfutó szimpla vagy kettős fasorok, valamint a főtengety kiemelő, horizont fölé nyúló (~3-3,5 m) magasra nyírt eperfa sövényfalak adják, míg a melléktengely sétányai mentén az alacsonyabbra nyírt szegélyező sövények. A függőleges, nyírt szegélyezés egyöntetű felületét az abba fülke-szerűen és ismétlődően beékelődő padhelyek bontják meg (5. ábra), amelyek így a térfalak ritmikus díszítéseként is értelmezendők. A horizontális síkot pedig a szimmetria tengelyek középvonala mentén elhelyezett hatalmas egybefüggő gyeplületek képzik.

A melléktengely észak felé elkeskenyedő trapezoid formája erőteljes optikai illúziót kelt (ld. 4. ábra), mindez a

városrész 19. századi beépülési folyamataival - a lokális úthálózat és telekstruktúra kialakulásával - összefüggésben alakult ki. Ugyanakkor a tengely két végének lezárását félkörívvekből kialakított, magasra nyírt sövényfalak adják, az előre megtervezett és kialakított - későbbi - szoborhelyeket körülölelve. A melléktengely dupla hársfasora mindkét oldalon rendkívül sűrű tőtávolsággal (~2,5 m) valósult meg, mely a megcélzott későbbi formára nyírásra enged következtetni, ugyanakkor ez a gyakorlatban nem valósult meg. A melléktengely sétányai mentén a nyírt alacsonyabb sövény - vélhetően fagyal - magassága 50-80 cm lehetett (6. ábra), amely így a Dunára, a Margitszigetre vagy épp a budai oldalra való rálátást nem korlátozta.

A két tengely találkozásánál a parki utak kialakításával összhangban egy enyhén elkeskenyedő, trapezoid alakú vízfelület, egy sekély díszmedence képezte súlypontot. E központi tér vízfelületének négy sarkán egy-egy art-deco formavilágú fém növényfuttató „rács” kapott helyet, amelyre loncot futtattak a háború előtt (7. ábra). A medencéhez közvetlenül kapcsolódó széles burkolt felületek tovább emelik a kompozíció központi terének eleganciáját és kapcsolatot nyitnak a mellékterek felé. Ebbe a központi díszterbe fut be a tengelyekkel párhuzamos összes sétány, illetve a két melléktér is közvetlenül ide kapcsolódik. A középső főtengety az átlátást biztosító nyílt gyeplületeket kísérő hosszanti, magas nyírt térfalak és

7

7. ábra/ Fig. 7:

A park központi elhelyezésű egykori díszmedencéje a főtengety és a melléktengely találkozásában / The former ornamental pool at the junction of the two main axis in the Szent István Park (BAL OLDALI KÉP FORRÁSA: MNM, TÖRTÉNETI FÉNYKÉPTÁR, LETÁRI SZÁM: 79.465, DÁTUM: 1938 KÖRÜL;

JOBB OLDALI KÉP FORRÁSA: FSZEK, BUDAPEST GYŰJTEMÉNY, LETÁRI SZÁM: JELZET NÉLKÜL, KÉP KÉSZÍTŐJE: BENCZE PÁL, DÁTUM: [É.N.], HUNGART © 2021 / LEFT IMAGE: HUNGARIAN NATIONAL MUSEUM, HISTORICAL PHOTO DEPARTMENT, ID N°: 79.465, DATE: AROUND 1938; LEFT IMAGE: FSZEK, BUDAPEST COLLECTION, NO ID N°, PHOTOGRAPHER: PÁL BENCZE, DATE: [S.A.], HUNGART © 2021)

the symmetrically connected adjoining 'green rooms', with rectangular forms on the outside and oval on the inner side.

The two enclosed spaces connected to the central zone of the park were independent units in the composition, functioning as subordinate and intimate areas, so-called "outdoor green rooms", bordered on all sides by high hedges. A 'gate' position to the central space consisted of a break in the hedge wall (palisade) that framed the playgrounds, set by an angle of 45° to the axes of symmetry. Of the two bosquets, the northern one hosted a sandpit and a service building, while the southern one housed a shallow paddling pool for kids. The longitudinal axis of the two enclosed spaces were opened onto the Pozsonyi Street by a neoclassical fabric, presumably used as 'rain shelter'. The design of these areas represented clearly a deliberately modern form of the French garden style, reinterpreting the so-called 'bosquet fermé' element of Baroque gardens, which attests the extensive garden stylistic knowledge of the designer, Károly Ráde. The following elements reflected the thoughtful and clear design principles in these areas: the high mulberry hedges framing the bosquets, the spherically pruned acacia trees planted around the oval interior walls, and the recessed spatial design with the shallow oval pool constructed of cast stone items (Fig. 8).

The park's outdoor furnishings were consisted a mix of historicist and modern

elements: for example, the outer edge of the park facing the residential buildings was aligned with modern spherical street lighting candelabras (Fig. 9), while the interior of the park was garnished by traditional cast iron lightning fixtures (see Fig. 5). At the time of creation, the park's paved surfaces were all gravel covered and uniformly bordered with narrow concrete garden-edging, only the pavement on Pozsonyi Street were made of solid asphalt. The seatings hiding in the trimmed hedges and palisades were ergonomic slat benches on decorative funds made of artificial stone, except for a single semi-circular stone bench, already disappeared.

SUMMARY

In the first part of our article, we described the development of Szent István Park as one the most significant early modern style public park in the capital. We described the contemporary spatial structure at the time of its creation, some of the structural garden features and elements, also like its garden architectural significance. Since the circumstances of the park's development are inseparable from the development of the neighbouring urban areas, we have examined the evolution of the district in which the park is located and some urbanistic aspects effecting on the public park's creation. We have described how a diverse

a hosszabbik oldalukkal szimmetrikusan kapcsolt, kívülről négyszögű – belülről ovális formálású mellékterek emelik ki.

A két melléktér önálló egysége a kompozícióban két alárendelt szerepű, zárt és intim teret, ún. „kültéri zöld szobát” alkot, amelyet minden oldalról magas sövényfal határol és a park központi, díszmedencével hangsúlyozott teréhez egy-egy „kapun” keresztül csatlakozik. Maga a kapu-helyzet tulajdonképpen a melléktereket keretező sövényfal megszakítása a szimmetriatengelyekhez képest 45°-os szögben kialakítva. A két melléktér közül az északi egy homokozót és egy földszintes kiszolgáló épületet, míg a déli egy sekély vizű „lubicolót” rejt. Mindkét melléktér hosszanti tengelye egy-egy neoklasszicista stílusú, vélhetően „esőbeálló” funkciójú építménnyel nyit a Pozsonyi útra. A mellékterek kialakítása egyértelműen a francia architektonikus kertstílus, a barokk kertek ún. zárt boszké elemének szándékoltan modern megfogalmazása, amely a tervező Ráde Károly széles körű kertépítészeti stílusismereteiről tanúskodik. A melléktereket keretező magasra nyírt eperfa sövények, az ovális belső térfalakkal párhuzamosan ültetett, gömbkoronájú akácfák és a közepén elhelyezett, ovális műkö lépcsővel szegélyezett süllyesztett téralakítás átgondolt, tiszta tervezési elveket tükröznek (8. ábra).

A park berendezéseiről elmondható, hogy az együttes létesítésekor keverten jelentek meg a historizáló és a modern stíluselemek: így például a park lakóépületek felőli külső szegélyén modern gömb burájú közvilágítási oszlopok sorakoztak (9. ábra), míg a park belsejében hagyományos öntöttvas lámpatestek voltak (ld. 5. ábra). A park közlekedő felületei ekkor még mindenhol

szórt burkolatúak, egységesen kerti szegéllyel keretezettek, csak a keresztező Pozsonyi út járdája szilárd burkolatú. A nyírt sövényfalakba illesztett ülőbútorok díszes műkö lábakra szerelt ergonomikus lécezésű padok voltak, kivéve a mellékterek nyírt sövényfalába illeszkedő egy-egy félköríves kőpadot.

ÖSSZEGRÖZÉS

A kétrészes cikk első részében ismertettük a Szent István park, mint a főváros legjelentősebb korai modern stílusú történeti közparkjának kialakulását, illetve leíró jelleggel bemutattuk a park építészeti térstruktúráját, egyes épített elemeit és építőművészeti-kertművészeti jelentőségét. Mivel a park kialakításának körülményei városszerkezeti és építéstörténeti okokból elválaszthatatlanok a mai Újlipótváros fejlődésétől, megvizsgáltuk az együttesnek helyt adó városrész kialakulását, és a park létrejöttének körülményeit. Bemutattuk, hogy a 19. század végén még falusias hangulatú, változatos külvárosi negyed hogyan vált fokozatosan a pesti oldal egyik legdrágább, döntően modernista bérpalotákkal övezett „luxus” negyedévé, amely státusz kialakulásában az új modern közparknak élenjáró szerepe volt. Rávilágítottunk arra, hogy a 20. század eleji beépítések tanulságait figyelembe véve a Fővárosi Közmunkák Tanácsa miként igyekezett az addigi sűrű beépítést fellazítani, és egy új közparkkal fellazított beépítési struktúrát létrehozni. E gondolat jegyében 1928-ban született meg az a koncepció terv, amely hivatalosan a terület szabályozását, valamint a további beépítések helyett a Duna parti sétány és egy új park létesítését irányozta elő, és az 1930-as évek elején meg is

suburban district with a rustic atmosphere at the end of the 19th century gradually became one of the most expensive "luxury" districts on the Pest side, surrounded by predominantly modernist tenement buildings, and how the new modern public park played a leading role in the development of this status. We have shown how the Municipality of Budapest, taking into account some lessons of the early 20th century's investments, tried to loosen the dense urban tissue and create a new public park to counterbalance it. It was in the spirit of this idea that the concept plan was established in 1928, which formally preceded the regulation of the neighbourhood and proposed the creation of a promenade along the Danube with a new park instead of further housing developments. The significance of Szent István Park is largely due to its modern landscape architectural character, at the time rare in urban context, which, by anticipating the development of the neighbouring area, inversely influenced the positioning of the building blocks and mutually interacted with the urban development ideas through its early modern style and architectural language.

In the second half of the article, we described the spatial structure and structural elements of the park in detail. Based on literature and analysis of contemporary visual sources, we could state that Szent István Park is one of the outstanding examples for the early modern architectural type of public parks in Hungary, designed according to the principles of regular and geometric spatial design. We have described in detail the spatial structure of the park, the main living and constructed elements of the ensemble and the strict

hierarchical order between them. The park has entirely fulfilled its design objectives of becoming an active link between the urban tissue and the Danube as being integrally connected to it. The open space area of the park has been created such as following the river bank for about 200 metres, and the promenades traversing the park perpendicularly to the Danube provided a direct and uninterrupted access to the quay, and an open views to Margaret Island and the Buda Hills. In addition, the park's "T" shaped form and boundaries significantly increased the number of apartments with a direct view on the Danube and the park. These urbanistic context has allowed the public park to coexist and communicate perfectly with the surrounding urban fabric, however the above-mentioned advantages, in terms of conscious design, are not particularly apparent today. In our next article on the park further evolution, we are planning to reveal the reasons for this and to interpret nowadays evidences in the context of the park's recent 'developments' and transformations. ●

The publication of this article was supported by the Hungarian National Cultural Fund and the Ormos Imre Foundation.

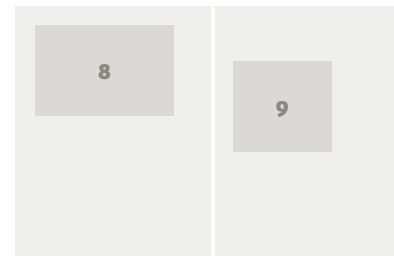

valósult. A Szent István park jelentősége, hogy olyan, a 20. század első harmadában még ritka városépítési kontextusban kialakult szabadtér építészeti alkotás, amely megelőzve a terület beépítését, arra fordítottan hatva meghatározta a környezetében létesült épületek elhelyezését, sőt korai modern stílusával szervesen együtt élt az építését közvetlenül követő városfejlesztési elképzelésekkel.

A cikk második felében a park térszerkezetének és szerkezeti elemeinek jellemzésére térünk ki részletesen. A szakirodalmi források ismeretében, továbbá a korabeli képi forrásokat elemezve megállapíthatjuk, hogy a Szent István park a hazai közparkok korai modern, illetve a geometrikus téralakítási elvek alapján kialakított architektonikus típusú alkotások egyik kiemelkedő hazai példája. Részletesen leírtuk a park kialakításakor létrehozott térbeli és mértani jellegzetességeket, számba vettük az együttes legfontosabb élő és élettelen alkotóelemeit, illetve ismertettük az elemek közt meghúzódó szigorú hierarchikus rendet. A park a tervezésekor kítűzött célnak – hogy a park és a hozzá szervesen kapcsolódó városrész aktív kapcsolatban álljon a Duna-parttal – kiválóan megfelelt. A park szabad tere mintegy 200 méter hosszúságban követi a folyót, és a Dunára

merőleges, a kiszabályozott utcák meghosszabbításában a parkon átvezetett sétányok ekkor még zavartalan kijutást biztosítottak a rakpartra, illetve kilátást a Margitszigetre és a budai hegyekre. Emellett a park „T” alakú, „lépcsőzetes beharapással” jellemezhető területhatára jelentősen megnövelte a dunai és egyben parki kilátással rendelkező lakások számát. Ennek köszönhetően a közpark tökéletesen együtt él a környező városi szövetrel, még annak ellenére is, hogy napjainkra a fent említett tudatos tervezési, térszerkezési előnyök nem feltétlen érzékelhetőek. Kétrészes cikksorozatunk következő részében ez utóbbi okait és értelmezhető jeleit ismertetjük a park „fejlődésének” és átalakulásának tükrében. ☉

A cikk létrejöttét a Nemzeti Kulturális Alap és az Ormos Imre Alapítvány támogatta.

8. ábra/Fig. 8: Sekély vízű lubickoló medence a park ún. déli mellékterében, háttérben a Pozsonyi útra néző neoklasszicista kerti építménnyel / A shallow paddling pool in the park, with neoclassical garden fabric overlooking on Pozsonyi Street in the background

(BAL OLDALI KÉP FORRÁSA: FSZEK, BUDAPEST GYŰJTEMÉNY, LETÁRI SZÁM: DOOOO08, KÉP KÉSZÍTŐJE: HOLLÁN LAJOS, DÁTUM: [1937-1944]; JOBB OLDALI KÉP FORRÁSA: MNM, TÖRTÉNETI FÉNYKÉPTÁR, LETÁRI SZÁM: 1815/1962 FK, DÁTUM: 1930, KÉP KÉSZÍTŐJE:

ISMERETLEN / LEFT IMAGE: FSZEK, BUDAPEST COLLECTION, ID N°: DOOOO08, PHOTOGRAPHER: LAJOS HOLLÁN, DATE: [1937-1944]; RIGHT IMAGE: HUNGARIAN NATIONAL MUSEUM, HISTORICAL PHOTO DEPARTMENT, ID N°: 1815/1962 FK, DATE: 1930, PHOTOGRAPHER: UNKNOWN) **9. ábra/Fig. 9:** Modern stílusú, a 20. század közepén

telepített öntöttvas kandeláber a Szent István parkban. Ebből a kandeláber típusból mára csak egy-egy maradt fenn a helyszínen / A modern-style cast iron candelabra installed in the mid-20th century in the Szent István Park, of which only a few example remains on the site

(KÉP FORRÁSA: ALMÁSI BALÁZS FELVÉTELE, DÁTUM:2020 / SOURCE OF IMAGE: PHOTO BY BALÁZS ALMÁSI, 2020.)

Felhasznált szakirodalom / Bibliography / References

- BENKŐ Melinda (2012): A pesti belváros kialakulása és fejlődése. In: ALFÖLDI György (szerk.): Budapest 2050 – a belvárosi tömbök fennmaradásának esélyei. Budapest: Terc Kiadó, pp. 36-37.
- GELLÉRT Lajos; JUHÁSZ Katalin; PAPPNÉ VÖNEKI Erzsébet (2012): A XIII. kerület: kezdetektől napjainkig, 3. kiadás, Budapest, Sprint Kiadó, p. 39. - Ilyen a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által készített szabályozási terv például a HALÁCSY Sándor: Budapest fővárosnak a Duna bal partján fekvő egész területén a fővárosi közmunkák tanácsa által megállapított összes szabályozásainak átrészeti térképe. 1873 forrás: BFL XV.16.b.221/33 (1-9)
- BÁRCZY István (1866-1943): jogász, politikus, Budapest főpolgármestere 1906-1919 között.
- GELLÉRT et al. (2012); p. 45. - 1903 és 1912 között 26 bérház épült a területen. A témáról ld. bővebben: Körner Zsuzsa (2010): Városias beépítési formák bérház- és lakástípusok, Budapest, TERC Kiadó, p. 80 és Bächer Iván (2014): Újlipócia, 2. kiadás, Budapest, Ab Ovo Kiadó, pp. 55-56. A korábbi telkek felosztásának alakulása, illetve egyes új utca szakaszok létrejötte a korszakban további településépítéssel történeti kutatások lehetőségét magában hordozza.
- FÖLDEÁK János; SOMOGYI Gedeon (1954): Az Új-Lipótváros kiépülése 1920-1944, Budapest, BUVÁTI, p.18.
- RÁDE Károly (1929): Budapest Székesfőváros Kertészetéhez tartozó Park-sétány és kertek Tervei, Fasorok Kimutatása. Budapest, 100 t.

- FONYÓDI Anita (2012): Város a városban - Új-Lipótváros a harmincas években, a kortársak szemében In: Lipócia, 2. évf. 1. sz. pp. 44-49.
- BOGYÓ László et al. (1998): Hatvan éves a XIII. kerület: helytörténeti írások, Budapest: Önkormányzat XIII. Ker. Helytörténeti Klub, p.22.
- SIKLÓSSY László (1931): A Fővárosi Közmunkák Tanácsa története. Hogyan épült Budapest? 1870-1930, Fővárosi Közmunkák Tanácsa, Budapest, p.122; Heim Ernő (1937): A Duna-parti Új-Lipótváros in: Tér és forma, (1937) 5. sz. pp.112-115.; CSEPELY-KNORR Luca (2011): Korai modern szabadtérépítészet. A közparktervezés-elmélet fejlődése az 1930-as évek végéig. Doktori értekezés, Budapest, Budapesti Corvinus Egyetem, pp. 195-196.
- RAPAICS Rajmund (1940): Magyar kertek: A kertművészet Magyarországon, Budapest, Kir. M. Egyetemi Nyomda, pp. 249-252.
- SIKLÓSSY László (1931): A Fővárosi Közmunkák Tanácsa története. Hogyan épült Budapest? 1870-1930, Fővárosi Közmunkák Tanácsa, Budapest, p.320
- Az 1933-as szabályozási tervet közli Preisch Gábor (2004): Budapest városépítésének története: Buda visszavételétől a II. világháború végéig, 2. kiadás, Budapest, p. 318. Továbbá CSEPELY-KNORR Luca a fent említett Doktori értekezésében.
- BOGYÓ László et al. (1998): Hatvan éves a XIII. kerület: helytörténeti írások, Budapest: Önkormányzat XIII. Ker.

- Helytörténeti Klub, p.22; FÖLDEÁK János - SOMOGYI Gedeon (1954): Az Új-Lipótváros kiépülése 1920-1944, Budapest, BUVÁTI, pp. 25-26.
- MORBITZER Dezső (1933): Budapest nyilvános kertjei és fasorai. Tér és forma VI., p. 253. Idézi CSEPELY-KNORR, 2011, p. 180. Ráde Károly, a tradicionális kertművészeti korszakok ismerőjeként kiválóan alkalmazta francia vonatkozású stílusismereteit a park megtervezésekor, ugyanakkor a 20. század eleji mértani kertépítészeti stílus tervezési elveit sem hagyta figyelmen kívül. A mértani-geometriai irányzat jeles hazai képviselője Rerrich Béla, akinek tervezői megközelítésétől Ráde közismerten eltért, sőt komoly szakmai vitában állt vele, ugyanakkor vitathatatlanul hatottak egymásra. Előbbi munkásságáról ld. JÁMBOR Imre (2002): A mértani kert Magyarországon és Rerrich Béla működése. In: Tájépitészet, 3. évf, 2. sz., pp. 4-8. A kora modern kerttervezés-elmélet fejlődéséről: CSEPELY-KNORR, 2011.
- Ezt a kertstílust Rapaics „építészeti kert”-nek nevezi. Ld. RAPAICS, 1940, p. 251 és CSEPELY-KNORR, 2011, p. 196.
- A park korai térszerkezetét a korabeli kertépítészeti tervek ismerete híján legheitelebben az 1944-es légi felvétel mutatja, amelyről az eredeti tervezési koncepció világosan leolvasható. Lásd a Magyar Királyi Honvéd Légierő légi felvételét a 3. ábrán.